

TERPLÁN ZÉNÓ

A „TECHNIKA“ C. FOLYÓIRAT A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT*

Kevés Magyarországon azoknak a szakfolyóiratoknak a száma, amelyek túléltek a politikai rendszerváltozásokat. 1945-ben pl. megszűnt az 1867-ben indult: a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, és ugyanez a sors várt az 1919-ben indult „Technika“ elnevezésű folyóiratra. Az ok az volt, hogy megszüntették mindkét szaklapnak a tulajdonosát.

Mivel a második világháború utáni évtizedekben is jelentek meg „technika“ elnevezésű magyar szakfolyóiratok, álljon itt egy teljes összefoglaló mindháromról:

- 1919-1946: „Technikus“ (1919-1922), majd „Technika, a magyar technikusok lapja“ (1923-1925) és „Technika, a magyar mérnök lapja“ (1926-1944), végül „Technika, a Mérnöki Továbbképző Intézet kiadványa“;
- 1946-1954: „Magyar Technika“ az MMTSZSZ, majd a MTESZ kiadásában; 1957-től „Technika“ (általános műszaki szemle), amely az utóbbi években
- a Magyar Mérnökök és Építészek Világszövetségének,
 - a Magyar Mérnökakadémiának,
 - a Mérnöki Kamarának,
 - a Magyar Innovációs Kamarának,
 - az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottságnak — fóruma.

Ennek az előadásnak összeállítója különféle szerepben közreműködött mindhárom folyóiratban. Mint a Mérnöki Továbbképző Intézet titkára a „Technika“ 1945/46. évi számainak felelős kiadója volt; majd részt vett a „Magyar Technika“ szerkesztőbizottságának munkájában 1946-50 között; jelenleg pedig a „Technika“ szerkesztőbizottságának elnöke.

Így nem csodálható, ha fájjalja, hogy a két világháború között kiadott „Technika“ 250 számáról a bibliográfiai összefoglalók egyszerűen megfeledkeznek, a bennük megjelent értékes cikkeket, tanulmányokat, nekrológokat teljesen kihagyják jegyzékeikből, mintha nem is léteztek volna. Elég a „Műszaki bibliográfia 1900-1955“ című, 647 oldalas, 1959-ben megjelent, egyébként értékes könyvre hivatkozni, amely a Műszaki Könyvkiadó gondozásában jelent meg.

A két világháború közötti „Technika“ lényegében a mai Budapesti Műszaki Egyetem jogelődjéé: vagyis a József Műegyetemé, illetve 1934-től a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemé volt. A laptulajdonos kezdetben a Műegyetemi Segélyegylet,

*1993. november 23-án elhangzott előadás kivonata

majd hosszú időn át a Hungária Magyar Technikusok Egyesülete, végül az utolsó számoké a Mérnöki Továbbképző Intézet volt.

Amikor a műegyetem ifjúsági egyesülete lett a laptulajdonos, annak akkori tanárelnöke: ifj. Szily Kálmán professzor írt „Beköszöntőt“. Ebben többek között a következő gondolat olvasható:

„Azt akarjuk, hogy a „Technikus“ szakcikkei valóban gyarapítsák a tudást, hogy ismeretesei nagy vonásokban tájékoztatást adjanak korunk technikai és közgazdasági eredményeiről, hogy az ifjúsági élet rovata hű krónikása és egyben buzgó támogatója legyen a jóléti és egyesületi diákmozgalmaknak“.

1930-ban „A Technika első évtizede“ címen Pattantyús-Á. Géza professzor (1928 óta a szaklap főszerkesztője) írt cikket, amelyben azt emelte ki, hogy elődjének mindjárt kezdetben sikerült az akkori mérnöktársadalom legértékesebb tagjait a nemes cél szolgálatába állítani, mint pl. Bánki Donát, Heller Farkas, Kotsis Iván, Söpkéz Sándor, Zielinski Szilárd professzorokat!

1944 elején az ifjúsági egyesület akkori elnöke, Stachó Tibor professzor írt a „Technika“ első negyedszázadáról. Ebből a következő gondolatokat érdemes idézni:

„Elég annyit megállapítani, hogy az elmúlt negyedszázad alatt hasábjain a magyar mérnöktársadalomnak az országban szerteszórt érdemes tagjaitól kezdve a laboratóriumok, mérőtermek és tervező-szerkesztő osztályok szorgalmas munkatársain át a katedrák magasságáig tudományos vonalon, a műszaki alkotás és szervezés fáradhatatlan területi szerveitől kezdve, az ipari és kereskedelmi tárca felelős vezetőjéig az igazgatás vonalán csaknem mindenki megszólalt, akinek a magyar műszaki társadalmat érdeklő, nyomdafestékre érett kutató vagy alkotó, rendező, szervező vagy igazgató — magyar szívvel és lélekkel közölt — gondolata volt. Sőt egyes tanszékek gondos kiválasztásával a mérnökifjúság kibontakozó egyéniségei is teret kaptak“.

Stachó professzor további érdemeket is kiemelt: „Pattantyús-Á. Géza dr. főszerkesztői bekapcsolódása 1928-ban a Technikát szellemi tekintetben a legmagasabb színvonalra hozta, s ezen való megmaradását — nem kis örömünkre és büszkeségünkre — ma is biztosítja“. Majd így folytatta: „Az 1931-ben kitört s nálunk 1933 után kibontakozó világgazdasági válság mindezek ellenére a Technikát is csaknem romlásba döntötte. Köteteink 126-tal induló s csakhamar 234-re emelkedő oldalszáma, amely kis visszaesés után 1928-ban 510-zel tetőzött, így 1933 és 1935 között 150-re zuhant. E válságos időszakban a főszerkesztő mellett Tuzson Tibor mint szerkesztő, sőt — vagyoni felelősségig menően — Rohringer Sándor professzor, akkori magister vívtak hősi küzdelmet a lap felett összezsapni készülő áradattal. A sikert azonban 1936-ban egyrészt az általános viszonyok javulása, másrészt Mihailich Győző professzor, akkori magister ismert erélye, végre egy fáradhatatlan szerkesztő bekapcsolódása hozta meg. Eőri Fintor Zoltán gyümölcsöző ötletességének és minden nehézséget legyűrő tevékenységének sikerült Hungária lappangó erőit e téren összefogni, s így a Technikát a gazdasági válságból nemcsak kiemelni, hanem anyagilag szilárdan megalapozni“.

1944 végén és 1945 elején azonban újabb katasztrófát jelentett a „Technika“ számára a történelmi háttér, Budapest elhúzódó ostroma, a műegyetem épületeinek háborús kára, majd az a tény, hogy a régi politikai rendszert felváltó új a műegyetem összes öntevékeny egyesületét megszüntette. Vagyis a „Technika“ kiadóját is. Ekkor határoztak a műegyetem akkori vezetői úgy, hogy a Mérnöki Továbbképző Intézet saját kiadványaként jelentesse meg a „Technika“ számait. A kiadvány főszerkesztője Pattantyús-Á. Géza, szerkesztője Eőri Fintor Zoltán maradt.

Ez a folytatás azonban mindössze 1946 tavaszáig tartott, mert az 1945 tavaszán megalakult mérnökszakszervezet 1946 nyarán megindította saját szaklapját „Magyar Technika“ elnevezéssel, felkérve Pattantyús-Á. Géza professzort, hogy annak főszerkesztői teendőit vállalja el. A műegyetem és a mérnökszakszervezet vezetői megállapodtak, hogy a Mérnöki Továbbképző Intézet megszüntette „Technika-sorozatát“, ígérte a „Magyar Technika“ támogatását, és a „Műegyetemi Közlemények“ kiadását határozta el idegen nyelven (1947-49 között a „Műegyetemi Közlemények“-nek hat száma jelent meg összesen 620 oldalon).

A „Technika“-t egyébként előfizetői és a hirdetések tartották fenn. Más támogatást nem kapott. Szerzők, szerkesztők (beleértve a főszerkesztőt is) nem részesültek tiszteletdíjban. Ezért is illő összefoglalni, kik látták el 250 szám szerkesztői-kiadói teendőit. Főszerkesztők voltak: Tarcsay Pál (1919), Madarász Antal (1920-23), Soulavay Antal (1924-27), Pattantyús-Á. Géza (1928-46). A szerkesztést Bornemisza Géza (1919), Sommer László (1927),

Tuzson Tibor (1929-35), Eöri Fintor Zoltán (1935-46) látta el. Felelős szerkesztők voltak: Madarász Antal (1919), Bornemisza Géza (1920-31), Vér Tibor (1932-34), Nyúl Gyula (1935), Berencsy Béla (1936), Tömböly Dénes (1937-44). A felelős kiadók névsora: Németh József (1919-25), Radnóti István (1927), ifj. Gál Dezső (1928-33), Freesz Sándor (1934), ifj. Kodolányi Gyula (1935), Csát Géza (1936), Neráth Vilmos (1937-44), Terplán Zénó (1945-46).

A 250 szám tartalomjegyzékeinek átnézése során megfigyelhető a cikkek sokszínűsége, hosszabb tanulmányok több részre bontása, a tanszéki szemináriumi anyagok, közlemények folytatólagos közlései műegyetemi hallgatók (!) előadásaival, feladataival; továbbá az angol, francia, német és olasz nyelvű tartalmi összefoglaló minden cikk előtt a második világháború kitörése előtt. Kiemelhető még, hogy több mint 50 hazai vagy külföldi személyiségről jelent meg nekrológ vagy megemlékezés. Megemlíthető még, hogy két és fél évtized alatt minden nagyobb magyar gyárról, vállalatról, a műegyetem legtöbb tanszéki laboratóriumáról legalább egy alkalommal megjelent bemutató leírás.

*

Stachó Tibor professzor már említett cikkének záró gondolata illik ennek az előadásnak is a végére, kissé átalakított formában, vagyis:

a „Technika“ 250 száma is
a tegnap paradoxonát a holnap trivialisává
avatta.